

УДК 378.147

DOI:

Олена Акімова, кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту
Комунального закладу “Харківська гуманітарно-педагогічна академія”
Харківської обласної ради

“HARD SKILLS” ТА “SOFT SKILLS” ЯК СКЛАДОВІ ЕЛЕМЕНТИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У статті охарактеризовано зміст та шляхи формування твердих і м'яких навичок у майбутніх учителів початкових класів; визначено зміст навичок “hard skills” і “soft skills” як складових елементів формування інклюзивної готовності майбутніх учителів початкових класів; окреслено етапи формування навичок “hard skills” і “soft skills”: формування мотиваційної й когнітивної сфери; розвиток рефлексивної й операційної сфери; застосування сформованих твердих та м'яких навичок у практичній і дослідницькій діяльності.

Ключові слова: тверді навички; м'які навички; майбутній вчитель початкових класів; діти з особливими освітніми потребами; інклюзивна готовність.

Лім. 12.

Olena Akimova, Ph.D.(Pedagogy), Associate Professor,
Associate Professor of the Pedagogy, Psychology,
Primary Education and Educational Management Department
Municipal Institution “Kharkiv Humanitarian and Pedagogical Academy”
Kharkiv Regional Council

“HARD SKILLS” AND “SOFT SKILLS” AS COMPONENTS OF INCLUSIVE READINESS OF FUTURE TEACHERS OF PRIMARY CLASSES

The article describes the content and ways of forming hard and soft skills in future primary school teachers. The use of acmeological approach for the formation of “hard skills” and “soft skills” as components of the inclusive readiness of future primary school teachers, using the techniques of long-term perspective, is determined to be relevant.

The content of the group of hard skills as components of the formation of inclusive readiness of future primary school teachers is defined: professional knowledge, skills and abilities that give a clear understanding of ways and means to solve professional pedagogical problems needed to perform inclusive tasks can be measured by objective indicators and criteria.

The group of soft skills, as components of the formation of inclusive readiness of future primary school teachers, includes: honesty, initiative, diligence, openness, emotionality, ability to learn throughout life, realization of creative abilities, teamwork, joint problem solving and tasks, the ability to understand, empathize, namely all individual, communication and management skills.

The author notes that the level of soft skills is difficult to measure because it relates to personal characteristics, namely emotional intelligence, which is associated with the ability to interact effectively with other people, so the assessment of its formation is always subjective.

The process of formation of inclusive competence of future teachers can be built according to the logic of formation of key competencies and hard and soft skills, which consist of interrelated stages: formation of motivational and cognitive sphere; development of reflexive and operational sphere; application of formed hard and soft skills in practical and research activities of future primary school teachers.

Keywords: solid skills; soft skills; future primary school teacher; children with special educational needs; inclusive readiness.

Постановка проблеми. У сучасних умовах організації та упровадження інклюзивної форми навчання в освітній процес закладів освіти особливої уваги набуває питання формування позитивного освітнього середовища для активної комунікації усіх учасників, розвитку та становлення особистості школяра в системі закладів освіти, незважаючи на можливі психічні, фізичні, розумові особливості,

що обумовлюють першочергове розв'язання завдань щодо формування певних компетентностей у майбутніх учителів початкових класів [8].

Беручи за основу вищезазначену тезу, для сучасного, професійно сформованого компетентного вчителя початкових класів, який володіє стратегіями організації ефективної та якісної роботи зі школярами з особливими освітніми потребами в закладах освіти,

актуальності набуває сформованість твердих та м'яких навичок, “hard skills” та “soft skills”, тобто навичок, пов'язаних як із класичною стороною педагогічної діяльності, так і з процесом формування універсальних навичок, пов'язаних із соціалізацією, комунікацією, побудови взаємодії із всіма учасниками освітнього процесу [3].

Особливого значення набуває виокремлення шляхів якісного формування у майбутніх учителів початкових класів твердих та м'яких навичок, оскільки робота із учнями з особливими освітніми потребами обумовлена вимогами до побудови системи співпраці як учасника команди супроводу, яка передбачає спільні стратегії викладання та розв'язання професійних завдань із постійними і залученими учасниками супроводу дитини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань професійної підготовки майбутніх учителів приділяли увагу такі науковці, як: В. Андрущенко, І. Бех, О. Бабакіна, Г. Васянович, С. Вітвицька, О. Дубасенюк, М. Євтух, В. Кузь, Н. Ничкало, В. Майборода, Г. Пономарьова, Л. Петриченко, О. Савченко, С. Сисоєва, Л. Хомич, Л. Хоружа та інші.

Проблеми підготовки вчителя початкової школи, зокрема аспекти формування змісту, форм та методів професійної підготовки, розвитку провідних якостей та компетентностей майбутнього фахівця, досліджували: Н. Бібік, В. Бондар, М. Васильєва, І. Казанжи, Л. Коваль, Я. Кодлюк, Г. Пономарьова, Г. Шевченко та інші.

Педагогічні аспекти науково-методичних засад інклюзивної освіти висвітлено в працях українських науковців О. Будник, З. Ленів, А. Колупасової, О. Рассказової, Ю. Найди, О. Столяренко, В. Синьової, П. Таланчука, Є. Тарасенко, О. Таранченко, З. Удич, Н. Шаповала, А. Шевцова, З. Шевців та інші.

Мета статті – охарактеризувати зміст та шляхи формування твердих і м'яких навичок у майбутніх учителів початкових класів; визначити зміст навичок “hard skills” і “soft skills” як складових елементів формування інклюзивної готовності майбутніх учителів початкових класів; окреслити етапи формування навичок “hard skills” і “soft skills” як складових елементів інклюзивної готовності майбутніх учителів початкових класів у системі вищої педагогічної освіти.

Виклад основного матеріалу. Зазначимо, що поняття формування твердих і м'яких навичок, “hard skills” та “soft skills” нещодавно увійшло в освітній процес професійної педагогічної підготовки майбутніх фахівців, але опосередковано воно завжди виступало складовим елементом професіограми вчителя, яка передбачала

сформованість таких компонентів педагогічної майстерності: конструктивні, організаторські, дидактичні, перцептивні, сугестивні, пізнавальні, прикладні та вміння у галузі педагогічної техніки.

Наукові нароби вітчизняних та закордонних дослідників свідчать про те, що формування навичок “hard skills” та “soft skills” виступають необхідною умовою для забезпечення конкурентоспроможності на ринку праці та працевлаштування майбутніх фахівців, основним чинником побудови успішної кар'єри й самореалізації.

Незважаючи на ступінь актуальності та дослідженості питання формування навичок “hard skills” та “soft skills” у загальній професійній підготовці, формування твердих і м'яких навичок як складових елементів інклюзивної готовності майбутніх учителів початкових класів і на сьогодні потребує уточнення.

Погоджуємось із думкою дослідниці М. Васильєвої, що зміст процесу формування суті, ролі, змісту соціального та освітнього середовища в інклюзивному освітньому просторі початкових класів має ґрунтуватися на основних засадах інклюзії, реалізовувати провідні завдання модернізації державної освітньої політики [2].

Взаємозалежність освітнього та соціального середовища призводить до формування інклюзивної готовності майбутнього вчителя початкових класів, тим самим встановлюючи пріоритетність здобуття спеціальних компетентностей для реалізації професійних функцій в інклюзивному освітньому просторі [5].

Упровадження Професійного стандарту “Вчитель початкової школи закладу загальної середньої освіти” передбачає здійснення таких трудових функцій: планування та здійснення освітнього процесу; забезпечення й підтримка навчання, виховання й розвитку учнів в освітньому середовищі та родині; створення освітнього середовища; рефлексія та професійний саморозвиток; проведення педагогічних досліджень; надання методичної допомоги колегам із питань навчання, розвитку, виховання й соціалізації учнів початкової школи закладу загальної середньої освіти; узагальнення власного педагогічного досвіду та його презентація педагогічній спільноті; оцінювання результатів роботи вчителів початкової школи закладу загальної середньої освіти [6].

Таким чином, узагальнюючи окреслені трудові функції, можна зазначити, що процес формування інклюзивної готовності майбутніх учителів початкових класів передбачає формування спеціальних компетентностей: предметної,

соціальної, психологічної, комунікативної, оберігаючої, інформативної, складовими елементами яких виступає сформованість твердих та м'яких навичок фахівця. Розкриємо зміст поняття “навик”.

К. Коваль розкриває суть поняття “навик” як дія, що формується шляхом постійного повторення уміння та передбачає відсутність поетапного зосередженого регуляції і контролю виконуваної дії.

Отже, у ході здійснення “навику”, особистість виконує дію автоматично, без затрат психічної та фізичної енергії, на відміну від “уміння”, яке завжди вимагає активної регуляції і контролю виконуваної діяльності [4].

Дослідниці О. Шквир, Н. Казакова, аналізуючи акмеологічний підхід підготовки майбутніх учителів початкових класів зосереджують увагу на створенні на кожному етапі підготовки певних умов, які забезпечать розвиток у майбутніх фахівців уявлення про особистісний і професійний успіх, скеровуючи на самовдосконалення у професійній діяльності [11].

Уважаємо актуальним використання акмеологічного підходу для формування навичок “hard skills” та “soft skills” як складових елементів інклюзивної готовності майбутніх учителів початкових класів, із використанням прийомів віддаленої перспективи.

Аналізуючи дослідження І. Тимофєєвої, зазначимо, що зміст та шляхи формування твердих і м'яких навичок у майбутніх фахівців у країнах Європейського Союзу є наскрізний та опосередковано урахується у різні форми та рівні здобуття освіти.

Навичкам “soft skills” протиставляється процес формування навичок “hard skills”, які розуміють як спеціальні компетентності, зміст яких окреслюється професіограмою певної спеціальності, специфікою майбутньої професійної діяльності [7].

Тлумачення поняття уміння “soft skills” передбачає що мова йде про м'які навички, іноді їх ще називають людськими або уніфікованими [1].

Як правило, уміння “soft skills” у більшості випадків розуміється як уміння “працювати в команді”, здатність до переконання та розуміння, що виступає основою формування перцептивних і сугестивних здібностей.

Узагальнюючи дослідження L. Brewer, виокремимо педагогічну складову процесу формування навичок “soft skills” [12]:

1. Здатність до гнучкості й адаптації, які передбачають усвідомлення власного вибору

шляхів та прийомів залежно від поставлених завдань, професійних обов'язків та вже здобутого педагогічного досвіду. Для формування цієї навички наскрізно використовуються інтерактивні методи і прийоми роботи, завдання та задачі яких передбачають розв'язання завдань інклюзивної форми навчання учнів з особливими освітніми потребами.

2. Здатність до комунікації, письмової чи усної, вербальної та невербальної, цифрової та особистісної, яка забезпечить порозуміння майбутніх фахівців з іншими учасниками освітнього процесу чи педагогічної діяльності, для досягнення спільної мети, розробки спільної стратегії. Для формування цієї навички використовується метод проєктів, кейсів, аналізу і розробки різних видів портфоліо.

3. Здатність до розв'язання проблемних завдань та кризових ситуацій. Для формування цієї навички майбутні фахівці опановують методи аналізу і діагностики емоційних, поведінкових, когнітивних процесів, що дають можливість зробити всебічний аналіз ситуації, визначити чинник, що на неї впливає, окреслити можливі варіанти розв'язання та ризики, якщо такі можливі, у ході запровадження розробленого рішення.

4. Здатність до творчості. Для формування цієї навички використовується методи формування критичного мислення, а саме: “Недостатньої інформації”, “Навчаючи-вчу”, “Обери зайве”, “Сократівське опитування”, “Обмін проблемами”, “Читання тексту з позначками”, написання есе і письмова участь у дискусії, критичний аналіз статей та доповідей тощо.

5. Здатність до міжособистісного спілкування. Для формування цієї навички у майбутніх фахівців формується система уявлень та переконань у таких аспектах: комунікації, спрямованої на взаєморозуміння під час систематичної роботи педагога й школярів та спілкування з науковими, культурними творами минулого та сучасності. Учитель початкових класів та школярі виступають представниками, інтерпретаторами й творцями культури, орієнтуючись на моральні цінності у становленні особистості до зовнішніх установок, норм та звичаїв.

6. Здатність до командної роботи. Для формування цієї навички увагу зосереджують на сформованості уміння до планування, управління та відповідальності за прийняття рішень. Активно використовуються ділові і рольові ігри, наукові дискусії, проблемні лекції, які передбачають розподіл ролей, роботу за інструкцією, виконання алгоритмів та вказівок, отриманих від інших учасників освітнього процесу, участь у програмах

академічної мобільності; підготовка та проведення різних виховних заходів, розробка та виконання проєктів різних напрямів вихання, волонтерській діяльності тощо.

Виходячи з вищезазначеного, визначимо зміст групи жорстких навичок “hard skills” як складових елементів формування інклюзивної готовності майбутніх учителів початкових класів: професійні знання, вміння та навички, які дають чітке розуміння способів і засобів для розв’язання професійних педагогічних задач, необхідні при виконанні завдань інклюзивного змісту, які можна виміряти за об’єктивними показниками та критеріями.

До групи м’яких навичок як складових елементів формування інклюзивної готовності майбутніх учителів початкових класів можна віднести: чесність, ініціативність, працелюбність, відкритість, емоційність, здатність до навчання упродовж життя, реалізації творчих здібностей, роботи в команді, спільного розв’язання проблем та завдань, здатність до порозуміння, співчуття, тобто всі індивідуальні, комунікативні та управлінські навички.

Зазначимо, що рівень сформованості м’яких навичок складно виміряти, тому що належить до особистісних характеристик, а саме емоційного інтелекту, який пов’язано із здатністю ефективно взаємодіяти з іншими людьми, тому оцінка його сформованості має завжди суб’єктивний характер.

Педагогічні розвідки дослідниці З. Шевців аналізують зміст процесу формування інклюзивної компетентності майбутніх учителів, ми поділяємо думку, що такий процес можна побудувати відповідно до логіки формування ключових компетентностей та твердих і м’яких навичок, які складаються із взаємопов’язаних етапів [9]:

- 1) формування мотиваційної й когнітивної сфери;
- 2) розвиток рефлексивної й операційної сфери;
- 3) застосування сформованих твердих та м’яких навичок у практичній і дослідницькій діяльності майбутніх учителів початкових класів.

Узагальнюючи наукові нароби В. Шищенко, стисло охарактеризуємо етапи формування навичок “hard skills” і “soft skills” як складових елементів інклюзивної готовності майбутніх учителів початкових класів у системі вищої педагогічної освіти [10]:

Перший етап формування навичок “hard skills” та “soft skills” як складових елементів інклюзивної готовності майбутніх учителів початкових класів передбачає у ході першого й другого року навчання формування усвідомленого ставлення

до упровадження політики інклюзії, розуміння міжнародної та вітчизняної законодавчої основи упровадження інклюзії, значущості дітей з особливими освітніми потребами в суспільстві, формуванні мотиваційно-ціннісного ставлення до проблеми якісної, доступної освіти для дітей з особливими освітніми потребами, формування потреби у педагогічному вдосконаленні, набутті спеціальних знань, ознайомлення із передовим педагогічним досвідом діяльності в інклюзивному освітньому просторі. Перший етап реалізується у ході контент-аналізу загальнопедагогічних дисциплін та загальної психології.

Другий етап формування навичок “hard skills” та “soft skills” передбачає у ході четвертого року навчання формування ціннісних орієнтацій у майбутніх фахівців на застосування отриманих на попередньому етапі навичок для проєктування майбутньої професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання. Включення формування навичок “hard skills” та “soft skills” до змісту освітнього компонента “Інклюзивна освіта” на базі Комунального закладу “Харківська гуманітарно-педагогічна академія” Харківської обласної ради передбачає реалізацію завдань професійної діяльності, спрямованої на засвоєння способів досвіду виконання конкретних професійних дій у процесі інклюзивного навчання та супроводу школярів з особливими освітніми потребами.

Третій етап формування навичок “hard skills” та “soft skills” передбачає у ході четвертого року навчання застосування у ході практичної і дослідницької діяльності студентів вже здобутих умінь, поліпшення сфер застосування навичок “hard skills” і “soft skills” у процесі інклюзивного навчання. Відбувається цей етап у ході педагогічної практики в умовах реального процесу інклюзивного навчання. Здобувачі освіти знайомляться із розробленими програмами розвитку та індивідуальними навчальними планами школярів з особливими освітніми потребами, аналізують діяльність команди супроводу, спостерігають реальні заняття, діяльність вчителя і асистента вчителя в класі з інклюзивною формою навчання, використання адаптацій та модифікацій в освітньому процесі, тощо.

Одним зі шляхів формування твердих та м’яких навичок у майбутніх учителів початкових класів виступає організація роботи студентського наукового товариства і студентського самоврядування. Саме в межах цих осередків неформальний зміст майстер-класів, тренінгів, досліджень сприяє опосередкованому формуванню твердих і м’яких навичок через

педагогічні практикуми та різні інтерактивні способи діяльності без прямого контролю з боку викладачів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи зазначене вище, можна стверджувати, що використання різних інноваційних та інтерактивних форм і методів в освітньому процесі сприяє формуванню навичок “hard skills” та “soft skills” у майбутніх учителів початкових класів як складових елементів інклюзивної готовності, що відповідає основному завданню Нової української школи – всебічний розвиток, формування, соціалізація особистості, яка усвідомлює себе відповідальним громадянином власної держави, орієнтована на взаємодію із природними та суспільними середовищами, має ціннісні установки на самовдосконалення впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору і різних видів активності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Буйняк М. Г. Структурно-логічний підхід у формуванні психологічної готовності педагогів до навчання дітей з особливими освітніми потребами. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 19.* 2017. Вип. 34. С. 117–121.

2. Васильєва М. П. Нормативний компонент професійної поведінки педагога з позицій педагогічної деонтології. *Засоби науково-дослідної роботи: збірник наукових праць.* Харків, 2003. Вип.19. С.164–174.

3. Казачінер О. С. “Hard skills” та “Soft skills” інклюзивно компетентного вчителя іноземної мови. *Інноваційна педагогіка.* Вип.10, 2019. С.153–157.

4. Коваль К. О. Розвиток “soft skills” у студентів – один з важливих чинників працевлаштування. *Вісник Вінницького політехнічного інституту.* 2015. № 2. С. 162–167.

5. Основи інклюзивної освіти в початковій школі: робочий зошит. А. А. Харківська, Л. О. Петриченко, О.О.Бабакіна, О.М.Акімова; за заг. ред. Г.Ф.Пономарьової; Комуніальний заклад “Харківська гуманітарно-педагогічна академія” Харківської обласної ради. Харків, 2019. 124 с.

6. Професійний стандарт “Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти”: затверджений наказом Міністерства соціальної політики України від 10.08.2018 р. № 1143. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1143732-18> (дата звернення: 05.05.2021.)

7. Тимофеева І. Розвиток наскрізних вмінь у процесі фахової підготовки майбутніх учителів початкових класів. *Збірник матеріалів II*

Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції. Вінниця, 2020. Вип. 9. С. 49–51.

8. Удич З. Середовищний підхід у впровадженні інклюзивної освіти в середній загальноосвітній школі. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка.* 2017. № 3. С. 127–134.

9. Шевців З. М. Теорія і методика професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до роботи в інклюзивному середовищі загальноосвітнього навчального закладу : автореф. дис. д-ра пед. наук : 13.00.04. Рівне, 2017. 44 с.

10. Шищенко В. О. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до роботи в умовах інклюзивного навчання. *Педагогіка та психологія.* 2018. Вип. 59. С. 244–252.

11. Шквир О., Казакова Н. Акмеологічний підхід до ступеневої підготовки майбутніх учителів початкових класів. *Молодь і ринок.* № 2(188) травень 2021. С. 38–41.

12. Brewer L. The top 6 skills today’s employers want. Work in progress. URL: <http://iloblog.org/2014/04/11/the-top-6-skills-todays-employers-want> (дата звернення: 05.05.2021.)

REFERENCES

1. Buiniak, M. H. (2017). Strukturno-lohichnyi pidkhd u formuvanni psykhohichnoi hotovnosti pedahohiv do navchannia ditei z osoblyvymy osvitnimy potrebamy [Structural and logical approach in the formation of psychological readiness of teachers to teach children with special educational needs]. *Scientific journal of the National Pedagogical University named after M. Dragomanov. Series 19.* Vol.34. pp. 117–121. [in Ukrainian].

2. Vasylijeva, M. P. (2003). Normatyvnyi komponent profesiinoi povedinky pedahoha z pozytsii pedahohichnoi deontolohii [Normative component of professional behavior of a teacher from the standpoint of pedagogical deontology]. *Means of the research work: a collection of scientific papers.* Vol.19. pp.164–174. [in Ukrainian].

3. Kazachiner, O. S. (2019). “Hard skills” ta “Soft skills” inkliuzivno kompetentnoho vchytelia inozemnoi movy [“Hard skills” and “Soft skills” of an inclusively competent foreign language teacher]. *Innovative pedagogy.* Vol.10, pp.153–157. [in Ukrainian].

4. Koval, K. O. (2015). Rozvytok “soft skills” u studentiv – odyin z vazhlyvykh chynnykiv pratsevlashtuvannia [The development of “soft skills” in students is one of the important factors of employment]. *Bulletin of Vinnytsya Polytechnic Institute.* No.2. pp. 162–167. [in Ukrainian].

5. Kharkivska, A. A., Petrychenko, L. O., Babakina,

O. O. & Akimova, O. M. (2019). *Osnovy inkluzyvnoi osvity v pochatkovii shkoli : robochyi zoshyt* [Fundamentals of inclusive education in primary school: workbook]. (Ed.). H. F. Ponomarova. Municipal Institution “Kharkiv Humanitarian and Pedagogical Academy” of the Kharkiv Regional Council. Kharkiv, 124 p. [in Ukrainian].

6. Profesiyni standart “Vchytel pochatkovykh klasiv zakladu zahalnoi serednoi osvity” [Professional standard “Primary school teacher of general secondary education institution”] approved by the order of the Ministry of Social Policy of Ukraine dated August 10, 2018 No. 1143. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1143732-18> (Accessed 07 May 2021) [in Ukrainian].

7. Tymofieieva, I. (2020). Rozvytok naskriznykh vmin u protsesi fakhovoi pidhotovky maibutnykh uchyteliv pochatkovykh klasiv [Development of end-to-end skills in the process of professional training of future primary school teachers]. Proceedings of the II International Scientific and Practical Internet Conference. Vynnytsia, Vol. 9. pp. 49–51. [in Ukrainian].

8. Udych, Z. (2017). Seredovyschnyi pidkhid u vprovadzheni inkluzyvnoi osvity v serednii zahalnoosvitnii shkoli [Environmental approach in the implementation of inclusive education in secondary school]. *Scientific notes of Ternopil National*

Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk. Series: Pedagogy. No. 3. pp. 127–134. [in Ukrainian].

9. Shevtsiv, Z. M. (2017). Teoriia i metodyka profesiinoi pidhotovky maibutnykh uchyteliv pochatkovoi shkoly do roboty v inkluzyvnomu seredovyschni zahalnoosvitnoho navchalnoho zakladu [Theory and methods of professional training of future primary school teachers to work in an inclusive environment of a secondary school]. *Extended abstract of Doctor's thesis.* Rivne, 44 p. [in Ukrainian].

10. Shyshenko, V. O. (2018). Pidhotovka maibutnykh uchyteliv pochatkovykh klasiv do roboty v umovakh inkluzyvnoho navchannia [Acmeological approach to the degree training of future primary school teachers]. *Pedagogy and psychology.* Vol. 59. pp. 244–252. [in Ukrainian].

11. Shkvyr, O. & Kazakova, N. (2021). Akmeolohichni pidkhid do stupenevoi pidhotovky maibutnykh uchyteliv pochatkovykh klasiv [Acmeological approach to the degree training of future primary school teachers]. *Youth & market.* Vol. 2(188). pp. 38–41. [in Ukrainian].

12. Brewer, L. The top 6 skills today's employers want. Work in progress. Available at: <http://iloblog.org/2014/04/11/the-top-6-skills-todays-employers-want> (Accessed 07 May 2021) [in English].

Стаття надійшла до редакції 10.03.2021

“...Учитель повинен свідомо йти в ногу з сучасністю, проймається і надихається силами, що пробудилися в ній. Жалюгідна кожна людина, що відстала від свого часу; поява ж учителя молоді, який сам живе в минулому, викликає лише співчуття всіх людей, які живуть у ногу із своїм часом і мислять суголосно зі своїми сучасниками”.

“Він повинен виховувати безліч дітей – чужих дітей і вічно дітей. На зміну тим, хто просувається вперед, ідуть наступні за ними, тим, хто закінчує, – ті, хто вступає. Учителеві доводиться щороку, мало не щодня, починати спочатку, – і так усе життя”.

*Адольф Дістервег
німецький педагог-демократ*

“Я не кажу тут про якості доброго вихователя... Зауважу тільки, всупереч прийнятій думці, що вихователь дитини повинен бути молодим і навіть таким молодим, як тільки може бути молодю людина розумна. Я бажав би, щоб він сам був дитиною, якби це можна було, щоб він міг стати товаришем свого вихованця і завойовати його довір'я, поділяючи з ним утіхи його”.

*Жан-Жак Руссо
жєневський франко-швейцарський філософ-просвітник*

